

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет інформаційних технологій, математики та природничих наук
Кафедра технологічної та професійної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувач кафедри

Абрамова О.В.

« 27 » серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ОК ШП-2 Цивільний захист

Рівень вищої освіти: другий (магістерській) рівень вищої освіти

спеціальність К9 Правоохоронна діяльність

галузі знань К «Безпека та оборона»

Кваліфікація освітня: Магістр правоохоронної діяльності

Освітньо-професійна програма: Правоохоронна діяльність

Форма навчання: денна

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни Цивільний захист розроблена на основі освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність» навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр за спеціальністю К9 Правоохоронна діяльність.

Розробники: Пуляк Ольга Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри технологічної та професійної освіти

Протокол № 1 від «27»серпня 2025 року

В.о. завідувача кафедри

_____ (підпис)

Абрамова О.В.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни Цивільний захист для студентів спеціальності К9 Правоохоронна діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. 17 с.

©О.В. Пуляк, 2025 рік
© ЦДУ імені В. Винниченка,
2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЄКТС – 3	К «Безпека та оборона»	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: Розрахунково-графічна робота	Спеціальність: К9 Правоохоронна діяльність	Рік підготовки	
		1-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1-й	
		Вид контролю:	
		залік	
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 2 самостійної роботи студента – 56	Освітньо-професійна програма: Правоохоронна діяльність	20 год.	
		Практичні, семінарські:	
		14 год.	
		Лабораторні:	
		Самостійна робота:	
	56 год.		
		Індивідуальні завдання:	
		10 год.	
		Вид контролю:	
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Залік	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.....

Завдання передбачає засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна є вихідною.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*: ІК; ЗК1; ЗК2; ЗК4; ЗК5; ЗК7; ЗК8; СК5; СК9; СК15

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері правоохоронної діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні	Спеціальні (фахові предметні)
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.	СК5. Здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності. СК9. Здатність обирати оптимальні методи й засоби забезпечення публічної безпеки і порядку. СК15. Здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, заходів, спрямованих на усунення загроз приватним та публічним інтересам людини й держави.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Знати:

- організаційну структуру та завдання цивільного захисту України;
- характеристику осередків ураження та зараження, які виникають у надзвичайних умовах мирного та воєнного часу;
- способи і засоби захисту населення і територій від уражаючих факторів аварій, катастроф, стихійних лих, пожеж і сучасної зброї;

- порядок дій формувань цивільного захисту і персоналу об'єкта господарювання в умовах надзвичайних ситуацій;
- методику прогнозування можливої радіаційної, хімічної, біологічної, інженерної та пожежної обстановки, яка може виникнути внаслідок НС;
- основи стійкості роботи об'єктів господарювання в надзвичайних ситуаціях;
- основи організації проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках зараження і ураження.

Вміти:

- визначити коло своїх обов'язків з цивільного захисту відповідно до посади та професійної діяльності;
- прогнозувати можливість виникнення та масштаби надзвичайних ситуацій на об'єкті господарювання;
- оцінювати радіаційну, хімічну, біологічну обстановку та обстановку, яка може виникнути внаслідок надзвичайних ситуацій природного, техногенного соціального та воєнного характеру;
- оцінювати стійкість елементів об'єктів господарювання щодо дії вражаючих факторів надзвичайних ситуацій і визначати необхідні заходи щодо її підвищення;
- здійснювати заходи щодо захисту персоналу об'єкта господарювання від наслідків аварій, катастроф, стихійних лих та у разі застосування сучасної зброї, надавати та організовувати надання допомоги постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації;
- забезпечувати навчання підлеглих працівників об'єкта господарювання з питань цивільного захисту, забезпечувати підготовку особового складу відповідних формувань;
- забезпечувати проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах господарювання;
- проводити економічні розрахунки, пов'язані із заходами щодо запобігання надзвичайним ситуаціям на об'єкті господарювання та можливими втратами внаслідок дії вражаючих факторів надзвичайних ситуацій;
- організовувати взаємодію з відповідними державними органами влади для забезпечення належного захисту.

Програмні результати навчання: РН4; РН9; РН11; РН13; РН16; РН18

РН4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.

РН9. Використовувати у професійній діяльності сучасні інформаційні технології, бази даних та стандартне і спеціалізоване програмне забезпечення.

РН11. Розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.

РН13. Відшукувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.

PH16. Використовувати сучасні методи і засоби системного аналізу, імітаційного моделювання, збирання та оброблення інформації для аналізу варіантів і прийняття рішень при виконанні професійних завдань

PH18. Мати навички вирішення завдань у складі міжвідомчих органів з проблем забезпечення безпеки та підтримання правопорядку.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Загальна підготовка.

Тема 1. Роль і завдання цивільного захисту на сучасному етапі розвитку суспільства. Система цивільного захисту України

Зміст. Міжнародні правові основи цивільного захисту. Основні засади державної політики у сфері цивільного захисту. Сили цивільного захисту України. Єдина державна система цивільного захисту.

Тема 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити НС.

Зміст. Класифікація Н.С. Види, рівні НС. Причини виникнення та складові системи їх моніторингу. Галузевий моніторинг за станом безпеки у відповідній сфері відповідальності центральних органів виконавчої влади. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС та номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів уражальних чинників джерел техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню.

Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС, стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їхніх масштабів. Мережа спостереження і лабораторного контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збирання, оброблення, передавання та збереження моніторингової інформації.

Методичні положення ідентифікації та паспортизації об'єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки. Визначення та аналіз небезпек, пов'язаних з порушенням умов безпечної експлуатації ОГ. Виявлення небезпечних речовин та критичних умов їх прояву.

Методи розв'язання типових завдань щодо ідентифікації потенційно-небезпечних об'єктів (ПНО).

Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків. Опис явищ, що прогнозуються, перелік вихідних даних. Способи виявлення потенційно-небезпечних зон з імовірними джерелами НС. Зонування територій за ступенем безпеки.

Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ.

Зміст. Класифікація вибухо-, пожежонебезпечних зон. Характеристика ступенів руйнування. Методи розрахунку характеристик зон ураження (радіусів зон руйнувань) при вибухах конденсованих речовин, газоповітряних, паливно-повітряних сумішей у відкритому та замкнутому просторі. Оцінка стійкості роботи ОГ внаслідок вибуху газоповітряної суміші.

Визначення категорій приміщень, будинків і споруд за вибухопожежною та пожежною небезпекою. Визначення ступеню їхньої вогнестійкості. Оцінка масштабу і характеру (виду) пожежі, прогнозування її розвитку, швидкості та напрямку поширення, площі зон задимлення і часу зберігання диму. Противибуховий та протипожежний захист ОГ, основні заходи захисту від техногенних вибухів та пожеж. Засоби усунення пожеж: стаціонарні, ручні та пересувні. Вимоги пожежної безпеки до шляхів евакуації. Планування дій персоналу підприємств та організацій при пожежах. Методика розрахунку необхідного часу на евакуацію людей із приміщень різного призначення, у яких виникає пожежа

Розв'язування типових завдань з противибухового та протипожежного захисту:

оцінки інженерної та пожежної обстановки в зонах ураження, що створюються під час техногенних вибухів;

протипожежний захист будівель і споруд та заходи і способи його досягнення;

загальні розрахунки пожежної небезпеки приміщень та їхнього захисту за допомогою автоматичних пристроїв пожежогасіння.

Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження

Зміст. Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Визначення параметрів зон забруднення радіоактивними (РР) та небезпечними хімічними речовинами (НХР) під час аварійного прогнозування можливої обстановки за відповідними таблицями (класу стійкості атмосфери, напряму розповсюдження хмари, потужності рівня радіації, доз опромінення людей, приведеної величини часу початку і тривалості опромінення, довжини та ширини зон забруднення (для РР) та площі зони, глибини, часу підходу хмари забрудненого повітря до ОГ (для НХР), тривалості дії ураження РР, НХР. Розрахунок масштабів хімічного забруднення при довгостроковому прогнозуванні за еквівалентними значеннями небезпечно хімічних речовин в первинній і вторинній хмарі. Методика розрахунку зон проведення загальної та часткової негайної евакуації на ранній фазі розвитку радіаційної аварії;

Порядок нанесення зон радіоактивного та хімічного забруднення на картографічну схему (план, карту).

Розв'язування типових завдань з оцінки радіаційної та хімічної обстановки.

Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на ОГ та АТО. Визначення комплексу заходів захисту персоналу і матеріальних цінностей ОГ та АТО у разі виникнення аварії на радіаційно чи хімічно небезпечному об'єкті. Протирадіаційний захист (термінові, невідкладні, довгострокові контрзаходи) в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їхнього запровадження. Типові режими радіаційного захисту і функціонування ОГ в умовах радіоактивного забруднення місцевості.

Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку.

Розрахунок сил і засобів з:

укриття виробничого персоналу в захисних спорудах, визначення коефіцієнту їхнього захисту від дії проникної радіації:

організації спостережень та дозиметричного контролю;

проведення робіт з дезактивації ОГ та АТО;

організації санітарного обслуговування людей та знезаражування одягу і техніки:

обмеження зони хімічного забруднення створенням рідинних завіс;

розведення розливу водою;

локалізації розливу твердими сипучими матеріалами.

Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС.

Зміст. Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ. Визначення показників, що характеризують ушкодження будівель, споруд та обсяги завалів у зонах НС, спричинених природними чинниками фізичного походження. Інженерна підготовка зсувних та зсувонебезпечних територій.

Характеристика зон затоплень, які виникають під час руйнування підпірних споруд (греблі) водосховищ. Визначення параметрів, характеру руху хвилі прориву при повному руйнуванні підпірних споруд водосховища. Розрахунок хвилі прориву при частковому руйнуванні греблі. Порядок нанесення на карту ділянки затоплення місцевості.

Розв'язання типових завдань з оцінки обстановки при затопленнях.

Заходи з мінімізації небезпечних наслідків, які запроваджуються завчасно та у разі загрози затоплення. Заходи щодо захисту населення при катастрофічних затопленнях.

Розрахунок сил і засобів при затопленні (підтопленні) населених пунктів.

Порядок розрахунку збитків за типами НС. Розрахунок загального обсягу збитків. Методика оцінки збитків від наслідків НС за основними його видами.

Розрахунок збитків від: втрати життя та здоров'я населення; руйнування та пошкодження основних фондів виробничого призначення.

Розділ 2. Профільна підготовка

Тема 6. Планування заходів з питань цивільного захисту.

Зміст. Структурно-функціональна модель протидії НС (попереджувальна, компенсаційна, комплексна тощо). Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС. Вимоги до складу, змісту та форми плануючої документації.

Методика розроблення планів з попередження НС. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.

Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ПНО та пом'якшення їхніх наслідків. Вимоги до складання та змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій.

Методика планування заходів із фізичного, функціонального, та комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС, на основі прогнозу варіантів (сценаріїв) розвитку обстановки, аналізу власних та ресурсів третіх сторін щодо реагування на НС та ліквідації їхніх наслідків з урахуванням режиму функціонування системи.

Нормативно-методичні документи із створення і управління діяльністю спеціалізованих служб та (або) функціональних підсистем Єдиної державної системи цивільного захисту в залежності від профільного напрямку ВНЗ.

Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу ОГ до дій у НС, організація і проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з відпрацювання заходів за планами реагування на НС, локалізації та ліквідації аварій.

Тема 7. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.

Зміст. Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Завдання психологічного захисту. Виявлення за допомогою психологічних та соціальних методів та нейтралізація чинників, що сприяють виникненню соціально-психологічної напруги. Своєчасне визначення контингенту постраждалих та розв'язання соціальних потреб. Недопущення паніки та недобросовісного розподілу допомоги. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, людям похилого віку.

Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС. Профілактика гострих панічних реакцій, психогенних нервово-психічних порушень. Принципи та методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі. Технології профілактики посттравматичних стресових розладів.

Оцінка життєвоважливих потреб населення у НС. Норми та обґрунтовані нормативи першочергового життєзабезпечення населення у НС.

Тема 8. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту .

Зміст. Культура безпеки, як структурна компонента базової культури особистості і невід'ємна складова професійної культури кожного майбутнього фахівця. Оволодіння системою наукових знань, гуманістичних ідеалів, цінностей, переконань і способів діяльності у НС. Формування нового мислення, цілісного знання, практичного вміння, необхідного для прийняття обґрунтованих рішень у сфері цивільного захисту.

Структура впливу параметрів людського фактору (стрес, недостатній рівень знань, інформації, помилкові дії тощо) на управління безпекою у НС. Природа людських помилок. Обробка інформації людиною. Визначення особистих показників особи, яка приймає управлінські рішення у сфері цивільного захисту, на основі систем психологічного тестування. Методики визначення показників інтелекту, стилю керівництва, комунікабельності, ступеню готовності до ризику.

Методики аналізу і врахування людського фактору. Аналіз надійності роботи персоналу за допомогою побудови дерева помилок.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб.	інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1/Модуль 1. Загальна підготовка												
Тема 1. Роль і завдання цивільного захисту на сучасному етапі розвитку суспільства. Система цивільного захисту України	12	4	2			6						
Тема 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити НС.	12	4	2			6						
Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ.	11	2	2			7						
Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження	8	2				6						
Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС.	11	2	2			7						

Разом за Розділом 1	54	14	8			32						
Розділ 2/Модуль 2. Профільна підготовка												
Тема 6. Планування заходів з питань цивільного захисту.	9	2	2			5						
Тема 7. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту	8	2	2			4						
Тема 8. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту	9	2	2			5						
Разом за Розділом 2	26	6	6			14						
Усього годин	80	20	14			56						
ІНДЗ												
ІНДЗ	10		-	-		10			-	-	-	
Усього годин	90	20	14			56						

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Роль і завдання цивільного захисту на сучасному етапі розвитку суспільства.	2
2	Система цивільного захисту України	2
3	Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуації	2
4	Засоби індивідуального та колективного захисту	2
5	Прилади радіаційного, хімічного контролю та розвідки	2
6	Організація життєзабезпечення населення в НС	2
7	Організація евакуаційних заходів та укриття населення в захисних спорудах.	2
8	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту	2
9	Перша психологічна допомога в НС	2
10	Організація забезпечення протипожежних заходів	2
	Разом	20

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Роль і завдання цивільного захисту на сучасному етапі розвитку суспільства	2
2	Моніторинг небезпек, що можуть спричинити НС	2
3	Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт у зонах НС.	2
4	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту	2
5	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження	2
6	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист об'єктів господарювання	2
7	Контрольна робота.	2
	Разом	14

4.3. Теми лабораторних занять

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Нормативно-методичні документи із створення і управління діяльністю спеціалізованих служб та (або) функціональних підсистем Єдиної державної системи цивільного захисту в залежності від профільного напрямку ЗВО	8
2	Дії у випадку загрози виникнення, під час та після землетрусу. Зсуви, їх причини виникнення та ознаки. Дії у випадку загрози виникнення, під час та після зсуву. Селевий потік, його причини виникнення. Дії у випадку загрози виникнення, під час та після сходження селевого потоку. Снігова лавина. Причини виникнення й фактори безпеки лавин. Дії у випадку загрози виникнення, під час та після сходження лавини. Обвал, осип, карстове провалля, абразія. Гідрологічні небезпечні природні явища (повені, паводки, цунамі). Дії в зоні можливого затоплення, під час повені (паводка) та після них. Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС, стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їхніх масштабів. Мережа спостереження і лабораторного	10

	контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збирання, оброблення, передавання та збереження моніторингової інформації.	
3	Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на ОГ та АТО. Визначення комплексу заходів захисту персоналу і матеріальних цінностей ОГ та АТО у разі виникнення аварії на радіаційно чи хімічно небезпечному об'єкті. Протирадіаційний захист (термінові, невідкладні, довгострокові контрзаходи) в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їхнього запровадження. Типові режими радіаційного захисту і функціонування ОГ в умовах радіоактивного забруднення місцевості.	10
4	Культура безпеки, як структурна компонента базової культури особистості і невід'ємна складова професійної культури кожного майбутнього фахівця. Оволодіння системою наукових знань, гуманістичних ідеалів, цінностей, переконань і способів діяльності у НС. Формування нового мислення, цілісного знання, практичного вміння, необхідного для прийняття обґрунтованих рішень у сфері цивільного захисту.	8
5	Визначення комплексу заходів захисту персоналу і матеріальних цінностей ОГ та АТО у разі виникнення аварії на радіаційно чи хімічно небезпечному об'єкті. Протирадіаційний захист (термінові, невідкладні, довгострокові контрзаходи) в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їхнього запровадження.	10
6	Визначення категорій приміщень, будинків і споруд за вибухопожежною та пожежною безпекою. Визначення ступеню їхньої вогнестійкості. Оцінка масштабу і характеру (виду) пожежі, прогнозування її розвитку, швидкості та напрямку поширення, площі зон задимлення і часу зберігання диму.	10
	Разом	56

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальні завдання є однією з форм організації навчального процесу, що створює умови для реалізації творчих можливостей студента, враховує його уподобання та нахили.

Індивідуальні завдання включають написання розрахунково-графічних робіт.

Студент виконує розрахунково-графічну роботу одного із варіантів вихідних даних, що пропонуються викладачем.

При виконанні роботи основна увага надається самостійній роботі студентів. Студент вибирає технічні рішення, використовуючи дані методичні вказівки, а також рекомендовану довідкову літературу і нормативні матеріали.

Теми завдань: Оцінка радіаційної обстановки. Оцінка хімічної обстановки.

4.6. Методи навчання

Основні форми освітнього процесу при вивченні дисципліни «Цивільний захист»: лекції, практичні, виконання тестових завдань, написання та захист розрахунково-графічних робіт, навчальна екскурсія.

Під час вивчення дисципліни «Цивільний захист» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проектний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проектно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації освітнього процесу за здійснюється шляхом поточного (усне опитування, тестування, захист результатів вимірювань та досліджень, схем евакуації, заповнення таблиць, розв'язування ситуаційних задач, заповнення акту про нещасний випадок на виробництві, карти умов праці), модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання. Форма контролю – залік.

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- стандартизовані тести;
- розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових конференціях та конкурсах;
- завдання з використанням лабораторного обладнання;
- розробка тематичний заходів.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз аналітичної інформації;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, розрахунково-графічні роботи);
- самостійне опрацювання тем;
- використання приладів, таблиць, схем.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Теоретична відповідь

5 б. ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, свідомо відтворює та розуміє тему в цілому, вміє аргументовано переконувати, вміє обирати безпечніший варіант розв'язання ситуації відповідно до чинного законодавства України, брати на себе функції організатора. Усні відповіді студента, логічні, грамотні, з опорою на приклади. Студент самостійно визначає мету дій, захисту та самозахисту, знаходить альтернативні шляхи її розв'язання, обирає оптимальний, обґрунтовує його, оцінює наслідки обраного варіанту. Студент раціонально використовує інформаційними ресурсами та технічними приладами.

4 б. ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, відтворює тему в цілому, свідомо приймає рішення. Студент діє в цілому самостійно, вміє знаходити інформацію із офіційних джерел. Усні відповіді студента повні, логічні, обґрунтовані, але з незначними помилками. При підготовці до занять студент виконує більшість завдань, але потребує допомоги, роз'яснень з боку викладача.

3 б. ставиться коли студент відтворює інформацію на 1-3 кроки алгоритму у будь-якому порядку. За допомогою викладача студент може узагальнювати, робити висновки, виправляти допущені помилки, знаходити інформацію із офіційних джерел.

2 б. одержує студент, який відтворює окремі факти, пов'язані між собою, виконує окремі дії, пов'язаних між собою під керівництвом викладача.

Оцінка за практичне заняття оцінюється до 10 балів і складається із двох складових – оцінки за усну відповідь (до 5 балів) та оцінки за тест із 5 запитань, правильне вирішення кожного питання тесту оцінюється в 1 бал.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі, роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, мали сертифікати про неформальну освіту, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: до 25% від курсу.

Підсумковий контроль. **Завданням підсумкового контролю** є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Специфічною особливістю курсу є його повна спрямованість на щоденне використання одержаних компетентностей в особистому житті та професійній діяльності. Головна увага тематичного і поточного оцінювання приділяється рівням умінь та навичок студентів. Тому для проведення контролю знань створюються теоретичні та практичні ситуації, під час яких перевіряються вміння студентів застосовувати свої знання у стандартних і нестандартних ситуаціях.

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

- 1 Основні засади державної політики у сфері цивільного захисту.
- 2 Державна система ЦЗ України, принципи її організації, завдання та структура.
- 3 Кодекс цивільного захисту України.
- 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій. Загальні принципи організації структури цивільного захисту України. Керівництво цивільним захистом України. Органи управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення, їх завдання.
- 5 Єдина Державна система органів виконавчої влади з питань запобігання і реагування на НС техногенного і природного характеру.
- 6 Склад та завдання КТЕБ та НС. Завдання Цивільного захисту України згідно із Положеннями міжнародного права з питань захисту людей.
- 7 Женевські конвенції та Додаткові протоколи до них.
- 8 Органи управління, сили та засоби ЦЗ. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту, аварійно-рятувальні служби, формування цивільного захисту, спеціалізовані служби цивільного захисту, пожежно-рятувальні підрозділи (частини), добровільні формування цивільного захисту: організація, оснащення і призначення.
- 9 ЦЗ підприємств, установ, організацій, навчальних закладів.
- 10 Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС, стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їхніх масштабів.
- 11 Мережа спостереження і лабораторного контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збирання, оброблення, передавання та збереження моніторингової інформації.
- 12 Радіаційнонебезпечні об'єкти. Аварії з викидом радіаційних речовин. Радіоактивне забруднення, його джерела і зони. Дій у разі загрози та під час виникнення раптової аварій з викидом радіоактивних речовин.
- 13 Методи виявлення іонізуючих випромінювань. Будова, призначення, підготовка до роботи та застосування приладів радіаційної розвідки та контролю.
- 14 Хімічнонебезпечні об'єкти. Отруйні речовини, їх класифікація, кодування, токсичність, щільність зараження. Дій у разі загрози та під час виникнення раптової хімічної аварій.
- 15 Прилади хімічної розвідки та контролю зараження. Будова, призначення, підготовка до роботи та застосування для визначення наявності небезпечних хімічних речовин.
- 16 Концепція захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного походження.
- 17 Організація життєзабезпечення населення у надзвичайних ситуаціях. Основні заходи і засоби захисту населення і територій у разі аварій, катастроф, стихійних лих і застосування засобів ураження.
- 18 Інженерний захист, медичний захист, біологічний захист, радіаційний і хімічний захист. Їх характеристика.

- 19 Інформування та оповіщення населення про наявність загрози або виникнення НС, правила поведінки та способи дій в цих умовах. Об'єктова система оповіщення працівників. Евакуація, порядок її проведення.
- 20 Захисні споруди: сховища, протирадіаційні укриття, найпростіші укриття. Призначення та вимоги до них. Властивості захисних споруд ЦЗ. Укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту.
- 21 Засоби індивідуального захисту. Застосування засобів індивідуального захисту: фільтруючі, ізолюючі та промислові протигази, респіратори, використання їх для захисту від отруйних і сильнодіючих отруйних речовин, від радіоактивних речовин і бактеріальних засобів ураження. Засоби захисту шкіри.
- 22 Безпека при масових скупченнях людей. Психологія натовпу. Правила безпечної поведінки у місцях масового перебування людей та у разі масового скупчення людей. Завдання психологічного захисту.
- 23 Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС. Профілактика гострих панічних реакцій, психогенних нервово-психічних порушень. Принципи та методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі. Технології профілактики посттравматичних стресових розладів. Оцінка життєво важливих потреб населення у НС.
- 24 Вогонь. Пожежа. Збитки від пожеж. Класифікація вибухо-, пожежонебезпечних зон. Пожежна безпека об'єкта. Основні напрямки забезпечення пожежної безпеки. Небезпечні фактори пожежі та їх вторинні прояви
- 25 Небезпечні фактори вибуху і захист від них. Правила поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів.
- 26 Визначення категорій приміщень, будинків і споруд за вибухопожежною та пожежною небезпекою. Класифікація будівельних матеріалів за показниками пожежної безпеки. Оцінка масштабу і характеру (виду) пожежі, прогнозування її розвитку, швидкості та напрямку поширення, площі зон задимлення і часу зберігання диму.
- 27 Противибуховий та протипожежний захист ОГ, основні заходи захисту від техногенних вибухів та пожеж. Засоби усунення пожеж: стаціонарні, ручні та пересувні.
- 28 Протипожежне устаткування та інвентар, порядок та правила їх використання під час пожежі. Пожені сповіщувачі.
- 29 Вимоги пожежної безпеки до шляхів евакуації. Планування дій персоналу підприємств та організацій при пожежах.
- 30 Методика розрахунку необхідного часу на евакуацію людей із приміщень різного призначення, у яких виникає пожежа
- 31 Розв'язування типових завдань з противибухового та протипожежного захисту: оцінки інженерної та пожежної обстановки в зонах ураження, що створюються під час техногенних вибухів; протипожежний захист будівель і споруд та заходи і способи його досягнення; загальні розрахунки пожежної небезпеки приміщень та їхнього захисту за допомогою автоматичних пристроїв пожежогасіння.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання						Сума
Розділ 1			Розділ 2		Контрольна робота	
T1	T2	T3	T4	T5		
10	10	10	10	10	25	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

- Ткачук А.І., Пуляк О.В.. Цивільний захист. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів всіх спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем "магістр". Перевидання, доповнене та перероблене. Кропивницький: ПП "Центр оперативної поліграфії "Авангард". 2017. 144 с.
- Цивільний захист України. Навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти всіх спеціальностей за освітнім рівнем «магістр»;/ А.І. Ткачук, О.В. Пуляк. Кропивницький: РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка. 2023. 188 с.
- Алгоритм дій місцевих органів виконавчої влади органів місцевого самоврядування, органів управління освітою, керівників закладів освіти щодо забезпечення укриття учасників освітнього процесу у фонді захисних споруд цивільного захисту. URL:<https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/civilnij-zahist-ta-bezpeka-zhittyediyalnosti/zahisni-sporudi-civilnogo-zahistu>
- Посттравматичний стресовий розлад в умовах воєнних дій: методи лікування. URL:<https://mon.gov.ua/ua/news/posttravmatichnij-stresovij-rozlad-v-umovah-voeyennih-dij-metodi-likuvannya>
- Варивода К.С., Горденко С.І. Цивільний захист : підручник. Переяслав (Київ. обл.) 2020. 596 с.
- Теплоухов Б.П. Зброя масового ураження та захист від неї. Навчальний посібник. Київ : Вид. дім "СКІФ", 2023. 101 с.

7. Бикова О.В. Болієв О.В., Деревинський Д.М., Єлісеєв В.Н., Миронець С.М., Осипенко С.І., Півень Ю.О. та ін.. Основи цивільного захисту: Навч. посібник Київ. 2008. 223 с.

Допоміжна

8. Пуляк О. Підготовка студентів до надання першої психологічної допомоги на заняттях цивільного захисту. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія «Психологічні науки» / Гол. ред. проф. Вікторія Оверчук. Вінниця : Вид-во ДонНУ ім. Василя Стуса, 2023. Випуск 1(2). С. 41-47.*

9. Ткачук А., Пуляк О. Питання сучасної зброї масового ураження при вивченні цивільного захисту, безпеки життєдіяльності та охорони праці і галузі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2023. Випуск 208. С 239-245. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-208-239-245>

10. Пуляк О., Ткачук А., Пріоритети вивчення теми «Перша психологічна допомога в надзвичайних ситуаціях» на заняттях з цивільного захисту, безпеки життєдіяльності та охорони праці і галузі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 207. С.279-284. DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-279-283

5.2. Методичне забезпечення

1. Тексти лекцій (в електронному та друкованому варіанті)...

5.3. Інформаційні ресурси (перелік інформаційних ресурсів)

1. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій – <http://www.mns.gov.ua>
2. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. <http://www.mon.gov.ua>
3. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України <http://https://mepr.gov.ua>
4. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту - <http://undicz.dsns.gov.ua>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка».